

SKUP 2008 – 30

Prosjekt:	Den forsvunne diamanten
Medarbeider:	Lars Backe Madsen og Jens M. Johansson
Publikasjon:	Tiden Forlag og Dagens Næringsliv
Publisert:	2008
Medium:	Bok og avis
Tema:	Sport

Den forsvunne diamanten

- historien om fotballens mørke side

Boken "Den forsvunne diamanten", Tiden Norsk Forlag, 2008.

Samt dokumentarer og artikler publisert i Dagens Næringsliv 9.-21. februar, 1. mars, 3. mai og 11. oktober 2008.

Dagens Næringsliv

Postboks 1182 Sentrum

0107 Oslo

Sentralbord: 22 00 10 00

Telefaks: 22 00 13 50

Jens M. Johansson

Telefon: 22 00 13 75 (jobb) og 932 56 375 (mobil)

jens.johansson@dn.no

Lars Backe Madsen

Telefon: 22 00 13 54 (jobb) og 932 56 354 (mobil)

lars.madsen@dn.no

Redegjørelse for arbeidet

a) Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

I desember 2007 fikk vi et tips som ved første øyekast ikke var spesielt spennende. Tipset kom fra en som lurte på hvor pengene etter salget av de to fotballspillerne John Obi Mikel og Chinedu "Edu" Ogbuke hadde blitt av. Tipseren – en forelder i barnefotballen tilknyttet Lyn - hadde ingen førstehåndskunnskap til hendelsene, men hadde inntrykk av at barn- og ungdomsfotballen i Lyn var blitt tilgodesett med mindre penger enn de var blitt lovet. Han og andre foreldre lurte på om det kunne være Lyns eier, Atle Brynestad, som hadde tatt pengene. Vi tok et par sjekktelefoner, uten at det ga noen resultater. Fra offisielt hold i Lyn fikk vi vite at Atle Brynestad hadde et brennende hjerte for Oslo-fotballen. Fra andre foreldre og folk lenger ned i Lyn-systemet fikk vi høre at de lurte på hvor pengene var blitt av, men at de aldri fikk vite noe om Atle Brynestads forretningsvirksomhet.

Vanligvis ville dette skrable journalistiske resultatet medført at vi hadde lagt tipset til side og konsentrert oss om mer håndfaste oppgaver. At vi likevel fortsatte skyldtes en tilfeldighet.

Hele våren 2005 jobbet vi for å kartlegge nettopp Atle Brynestads svært intrikate forretningsvirksomhet, deriblant Lyn. Vi hyret blant annet inn en ekstern revisor for å hjelpe oss å gå gjennom alle de ulike selskapskonstruksjonene og regnskapene.

Til slutt var det ingen tvil: Brynestad var i store økonomiske vansker og likviditeten var så dårlig at han ikke klarte å betale fortløpende lån og regninger. Vi leverte vår omfattende dokumentar¹ til ombrekking på desken fredag 29. april 2005 og gikk for å markere arbeidet med en fredagspils. På nyhetene samme kveld fikk vi oss en overraskelse: Lyn hadde plutselig solgt den unge, talentfulle, nigerianske fotballspilleren John Obi Mikel til Manchester United for det som da ble sagt å være cirka 50 millioner kroner.

Nyheten ble naturligvis presentert som en gladnyhet i norsk presse og Lyn fikk skryt for strålende talentutvikling og sunn og lønnsom økonomisk drift. Klubbeier Atle Brynestad fikk mye av æren for den nye given i klubben. For oss betydde det overraskende salget at vår dokumentar, for å være ærlig, mistet noe av trykket, følte vi, ikke minst i avsnittene som handlet om Lyn. Atle Brynestad og Lyn tjente jo åpenbart penger nå.

Snart oppsto det som skulle bli kjent som Mikel-saken, med alt sitt bråk: skjulte millioner, mektige klubber i England, drapstrusler, kidnappinger, politijakter, vakthold og det som verre var. Da vi fikk dette litt slappe tipset i desember 2007, hadde spørsmålet om Atle Brynestads

¹ "Det koster å være smart", DN lørdag 30. april 2005

rolle i Mikel-saken naget oss i over to og et halvt år. Som meget fotballinteresserte hadde vi fulgt den spektakulære og dramatiske dekningen i både norske og britiske medier i månedene etter overgangen i april/mai 2005. Atle Brynestad gikk helt fri, ingen stilte spørsmål om hans rolle, og – etter hva vi kunne se – var det ingen som fulgte pengene for å finne ut hvor de faktisk endte opp. Det var i det hele tatt meget vanskelig å skjønne hva som egentlig hadde skjedd i den såkalte Mikel-saken, slik den ble dekket, dag for dag, med stridende parter som vekslet på å skjelle ut hverandre.

Flere ganger snakket vi om å begynne å nøste i saken, men hver gang konkluderte vi med at vi var for bakpå til å klare å kjempe oss inn i den. Så da saken svant hen etter noen måneders hektisk dekning, forsvant den oss for oss. Helt til dette noe uspesifikke tipset mer enn to år senere minnet oss om hva som hadde plaget oss, at det fortsatt var en irriterende løs tråd som hang og slang.

Vi satte i gang tre parallelle operasjoner. Vi leste oss opp på det som hadde vært skrevet før i både inn- og utland om Mikel-saken, og laget en tidslinje der vi merket av alle relevante datoer og hendelser (på ett punkt brøt datamaskinen sammen, slik at hele tidslinjen måtte bygges opp på nytt!). Vi fant også frem den gamle Brynestad-kartongen fra 2005 med alle sine regnskaper, notatblokker og kildeopplysninger, samt hentet ut de oppdaterte, relevante regnskapene fra Brønnøysundregistrene. På grunn av vår tidligere kartlegging visste vi hvor vi skulle lete, og her fant vi endelig noe som fikk oss til å innse at det opprinnelige tipset var mer håndfast enn vi først hadde trodd. I de regnskapene som var kommet til siden sist, kunne vi finne pengene fra Mikel-salget. De var tatt ut av Lyn og flyttet inn i holdingselskapet til Atle Brynestad. Det var en viktig oppdagelse.

Samtidig kartla vi de ulike partene som hadde vært involvert i overgangen: Chelsea, Manchester United, Lyn, eiere, trenere, spillere, støtteapparat, styremedlemmer, Norges Toppidrettsgymnas, kilder i politiet og rettsvesenet, agent Rune Hauge og hans ulike selskaper, det engelske agentfirmaet Sport Entertainment & Media Group med sine ansatte, kontaktene i Nigeria, saksbehandlerne i de ulike nasjonale forbundene, i Fifa og så videre. Vi konsentrerte oss ikke bare om toppene i de ulike selskapene og organisasjonene, men vendte blikket lenger nedover i hierarkiene, der man ofte finner dem som er direkte involvert og som kan bli glade for endelig å bli lagt merke til. Men vi møtte et problem: Taushet. Årsaken var den nært forestående rettssaken mot tidligere Lyn-direktør Morgan Andersen. 11. februar 2008 skulle han stå tiltalt for å ha forfalsket Lyns kontrakt med John Obi Mikel. Dette medførte at svært mange viktige kilder enten var pålagt taushetsplikt av Atle Brynestad eller

ikke våget å uttale seg om denne saken som allerede hadde skapt mye ondt blod og dårlige minner. Flere av kildene skulle dessuten vitne i rettssaken.

Men vi fortsatte å ringe rundt. Med tanke på hvor trådt det gikk var det lite som tydet på at dette var starten på noe som skulle ende i en bok på over 300 sider, en bok som skulle vise seg å bli lagt merke til og diskutert helt til topps i internasjonal fotball, med stor oppmerksomhet i en rekke europeiske land.

Ettersom det gikk så trådt her hjemme, bestemte vi oss for å dra til London. Én ting var oppdagelsen av at Brynstad hadde tatt gevinsten av salget, noe helt annet – og kanskje viktigere – var det å prøve å finne opprinnelsen til hele Mikel-skandalen. Hvorfor skulle Chelsea ha plassert John Obi Mikel og hans tre kamerater i Oslo? Hvorfor var det så viktig for klubben å holde dette hemmelig? Var det tilfeldig at Manchester United kom inn i bildet? Og hvorfor endte hele historien med at Chelsea betalte Manchester United og Lyn 200 millioner kroner for å fortie hele historien?

Vi måtte ut av landet. Første stopp: London.

Mandag 7. januar 2008 var fotballagent Rune Hauge på vei til London med et morgenfly fra Oslo lufthavn. Dette kan vi med sikkerhet slå fast, siden vi ved en tilfeldighet var om bord i det samme flyet, riktignok betydelig lenger bak.

Det som var klart, var at Rune Hauge hadde hatt noe med saken å gjøre, og at han hadde en eller annen forbindelse med Chelsea. Men heller ikke da vi tok ham igjen ved passkontrollen på London Heathrow Airport, ville han snakke. Han hadde dessuten dårlig tid, siden han på dette tidspunktet forhandlet om tre store spilleroverganger samtidig. Med agenthonorarer for spillersalg på til sammen 70 millioner kroner i sikte, ba han om forståelse for at han ikke hadde tid til å snakke om John Obi Mikel i passkøen. Han bare gjentok at det var den styggeste svindelen han hadde sett.

Vi var i London og hadde mye å gjøre. Vår plan var å dra til Chelseas hjemmearena, Stamford Bridge. Vi hadde på forhånd ordnet avtaler gjennom offisielle og imøtekommende kontaktpersoner i klubben. Vi skulle overvære hjemmekampen dagen etter ankomst, som var semifinalen i ligacupen mot Everton, i den hensikt å delta på pressekonferansen i etterkant av kampen. Kanskje kunne vi få ordnet et kort møte med noen av spillerne også, selv om vi nok måtte belage oss på å stå et stykke bak i køen. For å unngå mulige vanskeligheter hadde vi med vilje unnlatt å nevne John Obi Mikel i vår kommunikasjon med Chelsea. Noe sa oss at det ville kaste et mistenkelighetens skjær over henvendelsen dersom to norske journalister ba

Chelsea om et møte med hovedpersonen i en kontroversiell overgang som involverte en norsk klubb.

Men allerede før vi satte oss inn i drosjen på flyplassen, begynte problemene. Chelsea ville ha detaljert informasjon om hva vi ville vite, hva vi lette etter og hvorfor. Før vi var kommet til hotellet, hadde Chelsea igjen tatt kontakt; denne gangen var plutselig beskjeden at ingen i klubben ville snakke med oss. Vi var ikke velkomne til noen pressekonferanse, verken før eller etter kampen. Ingen ville ta imot oss på stadionet, om vi kom dit. Noe møte eller intervju med spillere og støtteapparat kunne vi glemme. Og John Obi Mikel? For det var vel den saken vi skulle rippe opp i? Han skulle reise til Ghana etter tirsdagens kamp for å delta i Afrika-mesterskapet i fotball. Etter nok en oppringing til Chelsea, denne gangen fra en hotellresepsjon i Covent Garden, fikk vi beskjed om at siste ord var sagt.

Hva var dette?

Vi dro med undergrunnsbanen til Piccadilly Circus, tok trappene opp til trafikken og gikk noen hundre meter inn i Soho. I krysset Glasshouse Street og Warwick Street tok vi til høyre, der vi snart fant fram til Warwick Pub. Rett ved siden av puben, i tredje etasje, ligger kontorene til Russells Solicitors, et av Storbritannias ledende advokatkontorer innen idrett og underholdning. Her jobbet han som var John Obi Mikels advokat den turbulente høsten 2005, Steven Tregear. Det var han som på vegne av Mikel anmeldte Morgan Andersen for å ha forfalsket kontrakten som gjorde det mulig å selge Mikel til Manchester United. Gjennom samtaler med andre sentrale personer i Mikel-saken hadde vi fått opplyst at Steven Tregear satt på viktig informasjon. Han representerte på mange måter Chelseas interesser i saken den gang, men hva ville han si i dag? Vi hadde fått hans telefonnummer og varslet vår ankomst i London. Men da vi ankom Warwick Street ville han ikke snakke med oss. Via sin sekretær, Gemma Levick, fikk vi beskjed om at Mr. Tregear dessverre ikke hadde anledning til å fortelle oss noe av det han visste om saken.

Vi bestemte oss i stedet for å reise ut til Sports Entertainment & Media Group (SEM), nord for London. Agentbyrået var et av de mektigste i fotballverdenen, med stjerner som Thierry Henry, Ian Wright og tungvekstmesteren Lennox Lewis i sin stall, og hadde hatt ansvaret for å bringe John Obi Mikel til Chelsea. På toget til New Barnet, Hertfordshire, snakket vi med Juan Pablo Martin-Zamora. Fotballagenten i SEM er en nær kollega av John Obi Mikels agent, John Shittu. Den kontroversielle Shittu hadde selv fortalt oss på telefon at han helst ikke ville si noe om John Obi Mikel, siden saken snart skulle opp for retten i Norge. På telefon var Martin-Zamora meget imøtekommende og hjelpsom, og han kunne sikkert overtale agentkollega John Shittu til likevel å fortelle sin versjon, sa han, til tross for at Shittu

var i det han kalte en ”delikat situasjon”. Litt penger kunne dog få fortgang i prosessen, la han til og lurte på om det passet å møtes til frokost dagen etter, siden det plutselig var blitt så mye å gjøre på kontoret. Men han kunne ikke love noe, morgendagen var også tett, og man vet aldri hva som dukker opp. Om det var mulig å få snakke med agentfirmaets øverste sjef, Jerome Anderson? Det virket frekt bare å spørre.

Sports Entertainment & Media Group samarbeider tett med fotballklubben Chelsea og har nokså ubegrenset tilgang på billetter til Chelseas hjemmekamper på Stamford Bridge. Selv måtte vi nøye oss med å se semifinalekampen mot Everton foran et tv-apparat i en pub som badet i blått lys, ved hovedinngangen til stadionet. For i det hele tatt å slippe inn på puben måtte vi bevise at vi var Chelsea-supportere, noe vi gjorde ved å løpe til nærmeste salgsbod for å kjøpe en blå pin med drakten og navnet ”Mikel” på. Med god hjelp hadde vi fått det hemmelige telefonnummeret til Chelseas øverste direktør, Peter Kenyon, men selv ikke det skulle gi oss innpass på noen pressekonferanse. Kenyon er en travel mann, og han besvarte aldri våre henvendelser før kampen var i gang. Muligens ble også han rasende på dommeren som trakk opp det røde kortet og viste ut John Obi Mikel ti minutter ut i andre omgang. Litt overtent hoppet Chelseas midtbanespiller med knottene først inn i beina på Evertons kaptein, Phil Neville, og måtte gå i garderoben. Etter kampen skulle han altså dra til Ghana.

Vi begynte å undersøke togtidene til Manchester. Våre offisielle henvendelser til David Gill, Manchester Uniteds administrerende direktør, var sendt videre til pressetalsmann Phil Townsend, som hadde meddelt at klubbens kommentar var ”ingen kommentar”. Men det er ofte via mer uoffisielle kanaler i fotballen man finner de mest interessante opplysningene, også i storklubbene, og i apparatet rundt Manchester United finnes det folk som vet mye. Men foreløpig var det stille.

Vi reiste hjem fra Storbritannia, ikke særlig klokere enn da vi kom. Ingen av de involverte ønsket å snakke om hva som hadde skjedd i dramaet rundt John Obi Mikel. Store penger var blitt betalt og alle holdt sin munn lukket. Ting kunne tyde på at vi sto skikkelig fast, nesten allerede før vi hadde begynt. Som om ikke det var nok, måtte selvfølgelig Lars få barn midt oppi det hele. Lørdag 19. januar var en gledens dag på Ullevål sykehus, men det forkludret jo arbeidet med å grave rundt i Mikel-saken.

På den annen side merket vi at det begynte å skje ting. Ved å ringe, sende e-poster og møte kildene her hjemme, og i forbifarten nevne at vi hadde vært i London og søkt kilder (uten å si noe om hvordan det faktisk hadde gått), virket det som om de skjønnte at vi mente alvor, noe som gjorde at de begynte så smått å prate. Flere ga også uttrykk for en slags glede over å bli

stilt helt andre spørsmål om Mikel-saken enn de var blitt stilt av sportsjournalistene et par år i forveien. Dette gjelder kilder på alle sider i den kompliserte saken.

Opplysningene vi så fikk her hjemme, brukte vi da vi igjen tok kontakt både med kilder vi hadde oppsøkt på vår reise i London og andre viktige kilder Storbritannia og Nigeria.

Erfaringen er at folk er langt villigere til å snakke hvis du kan stille presise spørsmål som vitner om innsikt i temaet.

Med Lars i ammetåke var det begrenset hvor innsiktsfulle spørsmål han var i stand til å stille i en periode, men uansett fikk vi nå opprettet en kontakt med en helt sentral person i Mikel-saken som til nå hadde holdt seg helt i bakgrunnen. Tidligere hadde han vært avvisende, men nå kunne han tenke seg å møte oss for å se om det var verdt å si noe. På grunn av omstendighetene måtte Jens dra alene dit kilden nå befant seg, i Sør-Europa. Kilden våget ikke å snakke om dette over telefon, sa han, og forlangte at ”Mr. Johansson” tok et fly grytidlig søndag morgen hvis han ville møte ham. Vel framme skulle Jens ringe ham og oppgi romnummeret på hotellet der vi bodde, slik at han kunne komme dit i all diskresjon. Han var i Sør-Europa i forbindelse med et større fotballarrangement for unge spillere, og ønsket ikke at andre bransjefolk skulle observere ham sammen med en journalist ingen visste hvem var. Samtalen varte i flere timer, var meget nyttig. Dette var ting han aldri tidligere hadde fortalt, det var opplysninger om hvordan den engelske storklubben Chelsea ulovlig hadde betalt penger for å sikre seg en afrikansk unggutt på tvers av regelverket, uten at han selv så noe nevneverdig galt i det. Slik er internasjonal toppfotball, sa han. Til slutt måtte kilden ha noe å spise, selv om det innebar at vi måtte ut av hotellrommet. Han fant en tom restaurant, anbefalte en fiskerett, bare for så å se at en av hans rivaler kom inn i restauranten med følget sitt. Å reise seg og gå ble for dramatisk, sa han, og krevde i stedet at alle notater ble tatt med blokken skjult under bordet.

Det begynte å lysne selv om vi var tilbake i januar-Norge. Før kofferten var pakket ut, samme kveld, klokken 22.46, pep det i mobiltelefonen. Beskjeden kom fra høyst uventet hold.

“Ring me if it’s not too late.”

Kildeutfordringer

Under arbeidet med Mikel-avsløringene og bokprosjektet “Den forsvunne diamanten” havnet vi i flere situasjoner der kilder krevde anonymitet. Vi skjønnte ganske fort at vi hadde gått inn i sportsjournalistikken bakveien, og mange av dem vi traff var bakmenn som sjelden eller aldri uttaler seg til pressen. Flere av dem hadde både deltatt i og arrangert ulovligheter for å smugle

unge, afrikanske fotballspillere til Europa. Noen av dem var fortsatt på innsiden og godt etablert i større, europeiske klubber. Andre kilder sa de risikerte represalier dersom det ble kjent at de hadde snakket. Noen av våre kilder har mottatt drapstrusler på grunn av sin involvering i ulovlig handel med mindreårige fotballspillere fra Afrika. Andre har mottatt drapstrusler etter å ha vært innblandet i både trafficking av unge gutter fra Afrika og unge jenter fra Øst-Europa. I løpet av våre mange samtaler og reiser fant vi at det kan være svært vage, om noen, skillelinjer mellom trafficking av fotballspillere og prostituerte. Det er ikke tilfeldig at både den russiske, den kinesiske og den nigerianske mafiaen er involvert i internasjonal fotball. Vi ble selv advart gjentatte ganger mot å grave for dypt i dette. Truslene kunne åpenbart anta mange former. En onsdag kveld tidlig i februar fikk vi klar beskjed av daværende kommunikasjonsdirektør i Chelsea, Simon Greenberg. Vi hadde bedt om kommentarer til våre foreløpige funn. Svaret var:

“I would warn you very strongly against publishing these allegations for legal reasons. Also I am sure you do not have a credible source within Chelsea who can back up these claims.”

Men kilder fikk vi etter hvert, gode og meget sentrale kilder på fra alle de involverte partene, som av ulike årsaker ønsket å snakke med oss til tross for risikoen det kunne innebære. Noen hadde klare hevnmotiver, andre ga uttrykk for at de ønsket en opprydding i ukulturen, enkelte ville gjerne si at det var andre som var verre en dem. Mange av kildene våre løy utvilsomt om flere ting, men ved å pusle sammen vitnemålene, fikk vi etter hvert en beskrivelse av hendelsene som de ulike partene likevel var enige om, selv om de tolket hendelsene, eller bakgrunnen for dem, på ulike vis.

Løftene om anonymitet var nødvendige for å komme så dypt som vi gjorde. Slike løfter krever selvsagt ekstra en varsomhet i kildekritikken. Vi har derfor hele veien forlangt et absolutt minimum på to kilder, uavhengige av hverandre, for hver opplysning. I tillegg bestemte vi oss tidlig å sette kreftene inn på å finne skriftlig dokumentasjon, der den måtte finnes, i et miljø der avtaler gjerne kalles ”*gentlemen’s agreements*” og ofte holdes papirløse. Løftene om anonymitet overholdes selvsagt i denne metoderapporten, selv om vi gjerne skulle ha fortalt navn og posisjoner til flere av disse kildene, både nasjonalt og internasjonalt. I løpet av året, under arbeidet med boken ”Den forsvunne diamanten” og lørdagsdokumentarene i Dagens Næringsliv, hadde vi samtaler over 200 mennesker som er eller har vært involvert i handel med afrikanske fotballspillere, enten som agenter, speidere, advokater, klubbdirektører, spillere, foreldre, forbundsledere, hjelpearbeidere, politietterforskere, parlamentarikere, hospitseiere, akademisjefer, trenere, investorer eller forskere, for å nevne

noe. Alt fra unge gutter som lever gatelangs rundt jernbanestasjoner i Europa til de øverste toppene i Det internasjonale fotballforbundet, Fifa, og Det europeiske fotballforbundet (Uefa).² Jobben med å avdekke fotballens mørke side tok oss bortimot et år, ofte i tillegg til annen avisjobbing og deriblant (trolig altfor mye) jobbing i ferier, kvelds- og nattestid, samt helger. Noen kilder var mer sporadiske, andre hadde vi mye og hyppig kontakt med – og har det fortsatt. Under deler av arbeidet har vi måttet ha hjelp av tolker og oversettere. Flere av de afrikanske guttene som ufrivillig har endt opp som gategutter i Europa har i hovedsak snakket for oss uforståelige, regionale språk. Flere av dokumentene vi har skaffet oss har vært på språk vi enten behersker dårlig eller ikke i det hele tatt, og har blitt oversatt for oss. Kildene kom fra en mengde ulike land: Ghana, Togo, Elfenbenskysten, Kamerun, Nigeria, Senegal, Burkina Faso, Argentina, Peru, Brasil, Thailand, Vietnam, Sør-Korea, Frankrike, Spania, Storbritannia, Belgia, Nederland, Sverige, Danmark, Norge, Ungarn, Russland, Kypros, Hellas, Tyrkia, Tyskland, Italia, Sveits og Portugal. Flere av våre viktigste kilder har likevel vært ressurssterke personer som har snakket engelsk.

En slik kilde var mannen som hadde sendt tekstmeldingen: ”Ring me if it’s not too late”. Kontakten var blitt opprettet litt etter litt, skjønnte vi etterpå. Vi forsøkte oss gjennom folk vi tenkte vedkommende kunne kjenne og stole på, som kunne gå god for oss. Vi forsøkte mange ganger, på mange ulike måter og mange steder, la igjen beskjeder, ba ham vennlig å ringe tilbake, når som helst – uten resultat. Vi sendte e-poster til det vi antok måtte være e-postadressen hans, men lenge var det stille. Så kom det plutselig et slags svar: Noen hadde klippet ut et utenlandsk mobilnummer fra noe som så ut som en internkatalog, limt det inn i en e-post og sendt det til oss, men nummeret ga ingen respons. Egentlig hadde vi nærmest gitt opp denne kontakten, og forsont oss med at vi tross alt hadde mye viktig og til nå ukjent informasjon som uansett satte Mikel-saken i et nytt lys, skulle til å begynne å skrive den første dokumentaren³, da denne tekstmeldingen plutselig kom fra mobilnummeret vi hadde lært å kjenne igjen.

Bluebell

Mannen som hadde skrevet den korte tekstmeldingen, tok telefonen med en gang. Han stilte et krav: at navnet hans aldri måtte bli kjent. Vi kalte ham Bluebell. Det han nå skulle fortelle, var av en slik karakter at han risikerte straff om hans navn ble knyttet til opplysningene. Alt

² For utdyping av vårt kildemateriale, se s. 307-316 i ”Den forsvunne diamanten”, Tiden, 2008.

³ ”Mikel-prosessen” var første dokumentar i serien og sto på trykk i DN lørdag 9./10. februar 2008.

kunne dokumenteres. Gjennom Bluebell kom vi i kontakt med flere andre som på ulike måter kunne bidra til å gi oss fortellingen fra Chelsea selv, den versjonen klubben i mer enn tre år hadde betalt millionbeløp for å holde skjult.

I detalj – og i løpet av mange samtaler til alle døgnets tider - forklarte Bluebell og andre hvordan storklubben Chelsea helt bevisst hadde brutt reglene til Det internasjonale fotballforbundet Fifa for å sikre seg John Obi Mikel. De fortalte om hemmelige pengeoverføringer mellom London, Oslo og Sør-Afrika og trusler fra Chelsea-eier Roman Abramovitsj om at Mikel skulle til Chelsea ”koste hva det koste ville”. De beskrev hvordan Chelsea skjulte sine spor. ”Det er en hard verden der ute. Man må gjøre det man må,” sa en av dem.

Vi stilte Bluebell spørsmål der svarene lot seg etterprøve for å sjekke sannhetsgehalten og hvorvidt det han sa stemte med andres vitnemål og andre fakta vi hadde klart å bringe på det rene. Tilsvarende med de andre nye kildene. Dette var spørsmål som handlet om konkrete episoder som for eksempel rapportering om helsetilstanden til navngitte spillere, om uteblivelse av lovte lommepenger, om en kidnappingslignende episode på flyplassen i Lagos og en lang rekke andre spørsmål av ymse, til dels nøye, detaljert karakter.

De pekte oss dessuten videre. Vi fikk etter hvert tilgang til svært mange hemmelige dokumenter som viste hva slags metoder som ble brukt og hvilket omfattende apparat som ble satt opp for å få John Obi Mikel til Chelsea selv om han var mindreårig. Vi kan dessverre ikke her gå nærmere inn på hvordan vi fikk disse dokumentene eller hvem som fant det formålstjenelig å overlevere dem og hvorfor, av hensyn til kildevernet.

Opplysningene i vår første lørdagsdokumentar vakte mange reaksjoner. I rettssaken mot tidligere Lyn-direktør Morgan Andersen som startet mandagen etter, ble dokumentaren referert til ved flere anledninger. Den førte også til at sportsredaktøren i BBC, Mihir Bose, ringte og ba om en oversettelse av den etter å ha blitt tipset om artikkelen. Vi ble også intervjuet av BBC om Mikel-overgangen. Dette forsterket vår forståelse av at saken fortsatt levde, også i Storbritannia, og at dette åpenbart var et sakskompleks hvis interesse strakte seg langt utenfor norske grenser. Ikke lenge etter tok Tiden Norsk Forlag kontakt. Forlaget ville at vi skulle skrive en bok om Mikel-saken. Etter litt betenkningstid og samtaler med vår overordnede i avisen, takket vi ja.

b) Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

c) Ble problemstillingen endret underveis? I så fall, hvorfor og hvordan?

Det er hensiktsmessig for oss å slå disse punktene sammen. Vår opprinnelige problemstilling var å finne ut hvor pengene fra Mikel-salget egentlig hadde tatt veien. Samtidig hadde vi en fornemmelse av at det var svært mye av Mikel-saken som aldri var fortalt. Den stoppet brått opp etter at John Obi Mikel forsvant fra Norge senhøsten 2005, da norske medier mistet ham av syne og mistet interessen, akkurat som sine britiske kolleger. Det gikk mer enn et halvt år uten at noen visste hvor John Obi Mikel var blitt av, før Chelsea, Manchester United og Lyn plutselig sendte ut en felles pressemelding 2. juni 2006, der det sto at spilleren var solgt fra Manchester United til Chelsea for 16 millioner kroner. Det sto også at alle eventuelle kontroverser mellom de tre klubbene og deres agenter ikke eksisterte. Et ytterst hemmelig forlik var skrevet under av alle parter, og dette forliket var strengt taushetsbelagt og utilgjengelig for alle andre enn partene selv, inkludert politi, rettsvesen, nasjonale og internasjonale forbund og alle andre myndigheter i alle aktuelle land. Ellers ingen kommentarer. Det var en påfallende taushet rundt hele skandalen. Ganske snart gikk det opp for oss at omstendighetene rundt John Obi Mikels opphold i Norge og pengene som var tilført Lyn og Atle Brynestad bare var en liten del av et større bilde.

Den sentrale problemstillingen endret seg jo mer vi forsto av hva som hadde skjedd. Saken vokste og etter hvert forsto vi hvorfor våre henvendelser til de engelske klubbene ble så bombastisk og bryskt avvist, i den grad at Chelsea til og med truet med søksmål om vi ikke ga oss.

På en eller annen måte hadde to av verdens største fotballklubber, Chelsea og Manchester United, plutselig blitt enige om en spiller begge klubbene hadde kjempet om siden han var mindreårig. I et hemmelig forlik betalte Chelsea og den russiske oligarken og klubbeieren Roman Abramovitsj 16 millioner pund for John Obi Mikel. Hvordan kunne det ha seg? Hvorfor betalte Chelsea et stort millionbeløp til sin argeste rival for noe klubben allerede eide?

Året før betalte Manchester United fire millioner pund til Lyn for den samme spilleren. I løpet av året som var gått, hadde John Obi Mikel ikke spilt regelmessig fotball. Han hadde lagt på seg, kranglet med landslagsledelsen og blitt anklaget hjemme i Nigeria for å anse seg selv som større enn sitt eget landslag. Han var blitt transportert til hemmelige steder midt på natten. Han nektet å spille fotball. Det var kommet drapstrusler mot ham. Den unge gutten fra

Nigeria hadde – kanskje litt urettferdig med tanke på hva han hadde opplevd – begynt å få rykte som en gutt med vanskelig gemytt, og han var ennå bare 19 år.

Til sine venner fortalte han at han fryktet at karrieren var ødelagt før den virkelig hadde begynt. Likevel betalte Chelsea nesten en kvart milliard kroner for ham – fire ganger det han kostet da han var i form året før. Var det bare fotballspilleren John Obi Mikel Chelsea betalte for? Eller betalte de for at verden aldri skulle få vite hva som egentlig hadde skjedd i spillet om ham? Og i så fall hvorfor?

Men saken skulle fortsette å vokse.

For å følge opp dokumentaren ønsket vi å snakke med eksperter som kunne sette Mikel-saken inn i en større kontekst. En av de fremste ekspertene på området er den tidligere belgiske senatoren Jean-Marie Dedecker, som har brukt år på å kartlegge og hjelpe nigerianske unggutter som var blitt hentet til Europa med løfte om en lysende fotballfremtid, for så å bli dumpet på gaten. Han mente Mikel-saken hørte sammen med det store antallet skjebner der unge, afrikanske gutter ble ofre for trafficking innen fotballen⁴. Han tipset oss samtidig om en ung senegaleser som nylig hadde oppsøkt ham i desperasjon. Den unge gutten hadde i sin politiforklaring sagt at han hadde spilt for en norsk klubb, uten at Dedecker helt kunne huske hva den het. ”Falla eller noe?” trodde han. Det viste seg etter nærmere og omstendelige undersøkelser å være FK Follo. Der nektet administrasjonen i første omgang for enhver kjennskap til den senegalesiske gutten, Mbaye Ba, og vi la saken til side, for å konsentrere oss om å dekke rettssaken mot Morgan Andersen. Vi opprettholdt likevel kontakten med Dedecker. Hvis vi kom ned til Belgia, sa han, kunne vi få gå gjennom arkivet hans.

Vi fulgte rettssaken, men hele veien, og i stadig sterkere grad, slo det oss at den hardt mediefulgte rettssaken i virkeligheten bare berørte en liten flik av hva Mikel-saken egentlig handlet om. Atle Brynestad fikk ingen kritiske spørsmål. Chelsea vitnet ikke. Manchester Uniteds representant trakk seg fra vitnelisten. Hvorfor holdt de seg unna? Og var det virkelig noen sammenheng mellom John Obi Mikel-saken og de tusenvis av trafficking-sakene som handlet om andre unge, afrikanske fotballspillere?

Svaret lå i et dokument som burde ha vært meget kjent for europeiske storklubber, nemlig i Det internasjonale fotballforbundets artikkel 19 om beskyttelse av mindreårige. Fifas svært omfattende regelverk er nokså komplisert og under kontinuerlig endring. Organisasjonen er delt inn i så mange avdelinger, med så mange forskjellige mandater og besatt av så mange folk med avvikende og til dels motstridende interesser at det kan være nokså vanskelig å

⁴ ”Knallhard kritikk mot Lyn”, Dagens Næringsliv 11. februar 2008

treng gjennom hva som er gjeldende praksis på ulike områder. Blant annet har Fifa opptil flere juridiske avdelinger som tar seg av konflikter som involverer klubber, spillere, agenter, rådgivere, nasjonale og regionale forbund og andre interessenter – som på en eller annen måte skal kunne knesette praksis.

I dette virvaret av interessekonflikter er det likevel mulig å finne noen helt klare kjøreregler. Disse er nedskrevet i ulike artikler og paragrafer – eller ”Fifa-lover” som noen kaller det. Vi skaffet oss disse, og leste gjennom alle. For å skaffe oss grunnleggende informasjon om lover, regler og udiskutable premisser innen internasjonal fotball, mente vi at dette var viktig. Det var så mange forskjellige meninger og det kom så mange utspill, gjerne fra folk som på hver sin side og av ulike grunner ble oppfattet som troverdige og autoritative, at vi ikke fant annen råd enn å sette oss inn i lover og regler på egen hånd. Mye av dette var nokså kjedelig, men det var en del svært interessante punkter og temaer. Blant annet fant vi et helt sentralt punkt, artikkel 19 i Fifas ”Regulation for the Status and the Transfer of Players”. Dette punktet er klokkeklart:

- 1 Internasjonale overganger med mindreårige spillere er forbudt.
- 2 De nasjonale forbundene skal sikre at klubbene deres overholder regelen.
- 3 Fifas *Players' Status Committee* skal straffe klubbene som bryter regelen.

Nesten like viktig som selve lovteksten er intensjonen med den, samt bakgrunnen for hvorfor den er vedtatt og premissene som ligger til grunn for anvendelsen av den. Vi undersøkte derfor bakgrunnen for at Fifa opererer med denne strenge artikkel 19:

Et meget omstridt område mot slutten av 1990-årene og begynnelsen av 2000-tallet var det økende problemet med trafficking – eller menneskehandel innen fotball. Det ble trolig først identifisert som et stort problem i Italia, der undersøkelser viste at mer enn 5000 unge gutter fra Afrika var blitt dumpet på gaten etter å ha blitt lovet en vei ut av fattigdommen og en fremtid som profesjonell fotballspiller i Europa. Problemet med den økte menneskesmuglingen og de skjebner den medførte, var grunnen til at Fifa i 2001 vedtok en meget streng paragraf. Denne forbyr europeiske fotballklubber, store som små, å hente afrikanske spillere under 18 år til Europa. Problemet har likevel ikke blitt mindre. Ved å samle tilgjengelig tallmateriale fra internasjonale hjelpeorganisasjoner, fotballforbund og rapporter fra Europaparlamentet har vi kunnet anslå at mellom 10.000 og 20.000 unge, afrikanske gutter lever gatelangs i Europa som følge av menneskehandel i fotball. De siste, mest oppdaterte og etter vårt skjønn mest troverdige dataene er dem som stammer fra de ulike

hjelpeorganisasjonene som daglig følger opp. Der mener de bestemt at tallet er nærmere 20.000 enn 10.000. Noen mener det er enda høyere, all den tid problemet vokser for hvert år – ikke minst fordi det har dukket opp nye ”markeder” for menneskehandel innen fotball i Øst-Europa. Guttene det dreier seg om er lokket hit med løfter om en stor fremtid i store, europeiske klubber, men 99 prosent av dem opplever aldri noe i nærheten av dette. I afrikanske landsbyer, ikke minst på kontinentets vestkyst – eller ”slavekysten” som det fortsatt heter blant fotballagenter – er det millioner av barn som drømmer om å bli fotballspillere i Europa. Det er dessverre en enkel sak for pågående agenter og speidere å lokke utvalgte talenter til Europa, hvor de aller fleste bare dumpes. Kravet om at de største klubbene i Europa oppfører seg ordentlig og i det minste følger regelverket om beskyttelse av mindreårige er derfor av ytterste viktighet, ifølge Det internasjonale fotballforbundet og storklubbene selv. De verken kan eller vil knyttes til brudd på et så sentralt punkt i fotballens regelverk. Vi ønsket i tillegg å få offisielle kommentarer til hvordan denne paragrafen om beskyttelse av mindreårige skulle forstås. Vi la derfor blant annet krefter på å få tak i tidligere president i Det europeiske fotballforbundet, Uefa, svensken Lennart Johansson, selv om det medførte mye strev. Han oppholdt seg om bord på en seilbåt i den svenske skjærgården. Vi tok også kontakt med Per Ravn Omdal, tidligere styremedlem i både Fifa og Uefa, og en av arkitektene bak regelverket. Disse var enige om at det var en selvfølge at storklubbene fulgte regelverket, selv om de sa at det ikke alltid skjedde.

Vi var med andre ord kommet et stykke videre fra det som begynte som et tips om at Atle Brynestad skulle ha tatt pengene fra salget av John Obi Mikel ut av Lyn og inn i sitt eget forretningskonglomerat. Samtidig mente vi at det var helt klare sammenhenger her. Atle Brynestad var en viktig del av et apparat som var satt opp for å få den mindreårige John Obi Mikel til London, i strid med internasjonale regler.

Men det var ikke Atle Brynestad som var den sentrale her. Det var storklubben Chelsea fra London. For hva med Chelsea og klubbens framgangsmåte for å sikre seg talentet John Obi Mikel? Hva gjorde Det engelske fotballforbundet da en av de mest kontroversielle overgangene i fotballens historie ble forelagt dem? Og hva skjedde i Fifas komité?

Vi tok utgangspunkt i Fifas tre egne hovedregler for å stoppe menneskehandelen innen fotballen, og begynte å lete.

Vi mente også det var nødvendig å få et skikkelig intervju med noen av de øverst ansvarlige i Fifa. Vi fikk en avtale med Fifa-toppen Jerome Champagne, som er nærmeste rådgiver for både Fifa-president Joseph S. Blatter og Uefa-president Michel Platini, og dro ned til Zürich. På den måten fikk vi også se Fifas hovedkvarter fra innsiden og hilst på Fifa-presidenten selv.

Ved å sette oss ned sammen med ham, var han oppsiktsvekkende åpenhjertig. Ikke minst ga han uttrykk for at dette var et økende problem han mente var for lite belyst, og ga oss en lang rekke eksempler på graverende hendelser innen overganger i fotball. Også disse eksemplene måtte etterprøves i detalj. Anklager trenger ikke å være sannere selv om de kommer fra maktens egne korridorer. Flere av eksemplene var likevel både etterprøvbare og så interessante at vi valgte å ta dem med i ”Den forsvunne diamanten”.

Ved å samle informasjon fra både høy og lav innen internasjonal fotball, fikk vi et bredt og sammensatt bilde av den virkeligheten de unge, afrikanske guttene møtte. I Zürich skaffet vi oss også tilgang til forskningsrapporter om trafficking-problemet innen fotballen (det finnes ikke så mye, men noe). Forskningen bekreftet det vi hadde funnet, men kunne i visse tilfeller beskrive fenomenene på måter som åpnet feltet for oss. Den bidro også til å se på vår informasjon med et mer hevet blikk, noe som hjalp oss videre. Målet vårt var å kombinere forskningen som fantes, de konkrete tilfellene og skjebnene vi selv fant blant de unge guttene, samt å oppsøke de ansvarlige klubbene, agentene, speiderne og forbundslederne. Hele spekteret måtte inkluderes, mente vi, dersom man skulle kunne gi et så fullstendig bilde som mulig.

Ved å møte agentene lærte vi oss sjargongen, noe som utvilsomt hjalp oss i researchen, blant annet ved å få skeptikere til å åpne seg litt mer opp. Gjennom å pleie kontakten over lengre tid, vant vi tillitt og begynte etter hvert å motta tips fra agenter, speidere og klubber uoppfordret.

Men la oss stoppe opp litt. Vi satt fortsatt i Oslo tinghus og fulgte rettssaken mot tidligere Lyn-direktør Morgan Andersen. Vi delte arbeidet slik at begge satt der så lenge det gikk, før en av oss dro tilbake til avisen for å rekke deadline for avisen dagen etter. Den andre ble igjen, både for å følge den siste delen av dagen i retten, selvfølgelig, men også fordi vi hadde en tanke om at de ulike menneskene i salen og vitnene skulle se at vi var opptatt av å få med oss alt. Dessuten tenkte vi at de lettere ville ta kontakt med oss med tips hvis vi ble hengende rundt etter at dagen var over. For oss handlet mye om å slå av en prat med så mange som mulig i pausene og etter at retten var hevet for dagen. Vi ønsket å være synlige, og passet blant annet på å møte på Lyns årsmøte, både for å bli kjent med folk, men også for å vise at hvis det var noe mer å finne ut, så kom vi ikke til å gi oss, det var egentlig bare fortelle oss det først som sist ... På samme måte fortsatte vi å holde kontakten med så mange som mulig, avtalte lunsjer, kaffer, hele tiden prøve å komme ut og møte folk.

En dag ble vi trukket til siden i kantinen i Tinghuset av en advokat som hadde vært til stede i salen. Han sa at vi var på sporet når det gjaldt Atle Brynestads rolle, og ba oss se nærmere på Norges Fotballforbunds regelverk som regulerte hvordan investorer måtte forholde seg til klubbene de investerte i og hvordan Atle Brynestad forholdt seg til det.

Regelverket viste seg å være gudsjammerlig kjedelig lesning. Man skulle heller ikke tro at det kunne ligge noe av interesse i regler som skal styre arbeid og sammensetning av det såkalte samarbeidsutvalget, men med utgangspunkt i paragrafene, gikk vi likevel gjennom Atle Brynestads forhold til Lyn. Vi sjekket blant annet Lyns klubbstyret som skulle ha et flertall uavhengig av Atle Brynestad, en regel ment å sikre klubbens uavhengighet som et viktig prinsipp i norsk fotball. Men hvor kom Lyn-styrets medlemmer fra? Et flertall hadde nære bånd til Atle Brynestad, enten gjennom slektskap eller ansettelsesforhold, helt i strid med Fotballforbundets regelverk. Resultatet var en ny dokumentar som kunne vise helt konkret hvordan Atle Brynestad hadde all makt i Lyn og hvordan han brøt regelverket for å kunne sikre seg millionene fra salget av John Obi Mikel⁵. I dokumentaren kunne vi stille såpass konkrete spørsmål i og med vår kjennskap til regelverket for dette "samarbeidsutvalget" at selv styremedlemmer (blant de få uavhengige) valgte å offentlig gå ut å si at styret ikke ble informert om salget av John Obi Mikel på forhånd, og at alt ble styrt av Atle Brynestad og Morgan Andersen.

Etter denne andre dokumentaren og dekningen av rettssaken var vi egentlig utslitt. Vi ville ikke mer. Men det var altså denne følelsen av at de store aktørene gikk fri, at det fantes klare forbindelser mellom de europeiske storklubbene og det økende problemet med unge, afrikanske gutter som levde gatelangs i Europa. Og så var det denne unge senegaleseren som skulle ha spilt på FK Follo og som hadde endt opp på gaten i Antwerpen i Belgia. Og Follo som bare nektet ... Kunne vi leve med oss selv om vi ga oss nå?

Ok, en telefon til den tidligere belgiske senatoren Jean-Marie Dedecker, da. Et forsøk på å spore opp den unge senegaleseren som bar navnet Mbaye Ba, skrevet på flere ulike måter. Da det til slutt lot seg gjøre, gjennom Dedecker og noen venner og bekjente, kunne vi ikke la være å reise ned. Vi fikk en kollega som behersket fransk til å snakke med Mbaye over telefon for å avtale møte, og en avtale ble gjort, men Mbaye Ba snakket dårlig fransk, så spenningen var utvilsomt stor når vi satt der på et hotell bak jernbanestasjonen i Antwerpen en sen, sen kveld og ventet sammen med en tolk.. Men Mbaye Ba kom til avtalt tid⁶. Ytterst

⁵ "De kjørte løpet", Dagens Næringsliv 1. mars 2008.

⁶ "Slaver av fotballen", Dagens Næringsliv 3. mai 2008.

skeptisk, riktignok, og med en venn som gjerne tok over samtalen og lurte på om vi kunne hjelpe til å finansiere et fotballakademiprojekt han hadde.

Men vi møtte Mbaye over flere dager. Vi møtte ham der han bodde, ble med på det lugubre hospiset der han hadde bodd, lot ham vise oss rundt der han brukte å gå rundt gatelangs alle timene han ikke kunne bruke til noe, ble med til den lille fotballbingen i parken der han trente for seg selv, ble med til moskeen der han ba hver morgen, og litt etter litt vant vi hans tillitt og han begynte å fortelle stadig mer og åpnere om hva som hadde skjedd med ham. Flere ganger reagerte han på spørsmålene våre, åpenbart på vakt for at vi ikke skulle tro på ham, men vi forklarte flere ganger at vi var nødt til å stille alle disse spørsmålene, at alt måtte sjekkes og dobbeltsjekkes, hvis vi skulle kunne bruke det han fortalte oss til kanskje å hindre at andre skulle lide samme skjebne, noe han aksepterte. Han viste oss Follo-drakten som han hadde i en liten ryggsekk. Han kunne bare fornavnet på sin norske agent - Jon -, men vi klarte å spore ham opp, møtte ham i Oslo over en lengre samtale og talentspeideren kunne bekrefte Mbaye Bas historie så langt han kjente den.

Å tilbringe såpass mye tid med Mbaye var en svært fruktbar metode, for å redusere det til det, for et øyeblikk. Ikke bare åpnet han seg opp, og vi fikk anledning til å stille en rekke etterprøvbare kontrollspørsmål, men vi fikk virkelig en forståelse av livet han hadde levd. Vi ble truet av narkotikalangere på hospiset der han hadde bodd, fikk se bordellet som lå vegg i vegg. Vi fikk se hvordan han leste menyen opp ned og lot som om han kunne lese.

Med tid lærte vi ham å kjenne, og en bedre forutsetning for å avgjøre om han var til å stole på, om han snakket sant. Vi fikk kontrakten han hadde skrevet under med en belgisk agent, som kunne bekrefte den meget tvilsomme avtalen. Vi fikk også se bilder som bekreftet at han faktisk hadde spilt kamper for Senegals a-landslag, slik han sa. Fikk snakket ordentlig med politietterforskeren som var satt til å undersøke om Mbaye Ba var et offer for trafficking, fikk sett politistasjonen. Fikk snakket med hospitseieren, fikk brevene han hadde sendt til Mbaye Bas agent, og som bekreftet Bas historie, og fikk undersøkt og verifisert hospitseierens egne, utrolige historie. Det følte unektelig noe spesielt å snakke vennlig og forsøksvis ubesværet med en mann som hadde vært involvert i trafficking av unge jenter fra Øst-Europa og et bilbombeattentat foran en strippeklubb utenfor Budapest. At Rudi Dom, som hospitseieren kalte seg, i tillegg hadde stemme som en dyp kjeller og solgte løse deler av en BMW motorsykkel mens vi snakket med ham, gjorde ikke intervjusituasjonen mer dagligdags. Etter hvert snakket vi med flere afrikanske unggutter som hadde lidd samme skjebne som Mbaye Ba, andre steder i Europa, ved jernbanestasjoner, på gaten, i kondemnerte leiligheter i forfalne drabantbyer. Det er lett ikke å tro på dem. Dette er gutter som trenger mat, og som

sikkert kan fortelle det meste i bytte mot et måltid, og hvem kan anklage dem for det. Men det må ikke bety at man ikke hører på dem, det betyr bare at alt må sjekkes pinlig grundig og nøyaktig. Sjekket, dobbeltsjekket og verifiseres på annet hold, sporet opp og intervjuet navngitte fotballtrenere ned i divisjonssystemene, blant annet i belgisk tredjedivisjon, for å få bekreftet en konkret historie om unge, id-løse brasilianske gutter som var stuet inne på ett rom over en bar like ved børsen i Brussel.

Vi trykket ingen opplysninger som ikke kunne underbygges av andre vitnemål eller skriftlige dokumenter. Vi samlet politiavhør, kontrakter, tiltalebeslutninger og andre rettsdokumenter, kopier av falske pass, slike ting, skriftlig dokumentasjon det skulle bli vanskelig å snakke seg bort fra bare ved å trekke guttenes troverdighet i tvil. Vi oppsøkte lokalaviser, som ofte er flinke til å dekke hendelser som at et ungt afrikansk talent kom for å prøvespille i det lokale laget. At disse guttene hadde all grunn til å lyve, betydde jo ikke at de nødvendigvis gjorde det. Man trenger bare å bruke mer tid. At jobben er tyngre, er strengt tatt ikke deres skyld. Det gjør den heller ikke mindre viktig. Snarere tvert imot. Vi som representerer den ressurssterke delen av verden, en ressurssterk avis ikke minst, har en forpliktelse til ikke å gi opp for fort. Men virkelig lytte, virkelig prøve og virkelig sjekke alt veldig, veldig grundig. Vår erfaring er dessuten at maktfolk juger minst like mye, hvis de føler at de må. Det ser bare ikke slik ut. På vår vei rundt i Europa fikk vi nye, meget interessante tips. Vi var dypt inne i den internasjonale fotballens mørke nå. Likevel dukket det stadig opp navn på flere av verdens mest kjente fotballklubber. Som Barcelona. Arsenal.

Både Arsenal og Barcelona er blant klubbene med best rykte i den internasjonale fotballen. Barcelona er en storklubb som på mange måter står for akkurat det så mange fotballelskere etterlyser: Den er fortsatt eid av sine medlemmer, sine mest ihuga fans, den er fortsatt opptatt av å bruke spillere med lokal tilknytning, og den har aldri tillatt storkapitalen å kjøpe reklameplass på de vakre blå og dyprøde draktene sine. Tvert imot, da medlemmene til slutt i 2006 bestemte seg for å tillate reklame over brystet til spillerne sine, ble FNs barnefond Unicef foretrukket. Ikke slik å forstå at Unicef betalte for den historiske plasseringen; i den femårige avtalen signert i FN-bygningen i New York ble det også bestemt at klubben ikke bare skulle gi bort den ytterst verdifulle reklameplassen, klubben skulle også donere 1,5 millioner euro årlig. Seks måneder etter at klubbens president signerte avtalen i FNs hovedkvarter i New York, kunne han på vegne av klubben hente Fifas Fair Play-pris for 2007. Men mannen som hadde tipset oss, en tidligere landslagsspiller for Kamerun, hadde vært meget klar: Alt sto ikke rett til i Barcelona heller. Tvert imot var klubben et godt eksempel på

at de rikeste slipper unna, sa han, ingen tør å gjøre noe med Barcelona. *Ta en kikk på min landsmann Samuel Eto'o.*

Samuel Eto'o? Vi skulle altså ikke bare begynne å se nærmere på en av de få europeiske storklubbene som så ut til å ha en samvittighet, men i tillegg velge oss ut akkurat Samuel Eto'o? Den kamerunske stjernespissen som tre år på rad (2004, 2005 og 2006) var blitt kåret til Afrikas beste spiller, noe ingen andre før ham hadde klart, Eto'o som selv en gang ville forlate banen etter rasistiske tilrop fra motstandersupportere, og som personlig hadde viet seg til arbeidet mot rasisme i fotballen.

Men se på akademiet han har startet i Afrika, og samarbeidet med Barcelonas eget akademi. Så her sto vi, utenfor et gammelt bondehus som ble kalt La Masia. Det klassiske murhuset fra 1702 virket litt malplassert der det lå ved inngang én til FC Barcelonas gigantiske stadion, Camp Nou. Rundt huset hadde klubben reist et høyt gjerde, og inngangen hadde både en streng, taus vakt og et overvåkningskamera som så ned på oss fra en steinsøyle. Bak gjerdet strakte det seg en velholdt hage med palmer og fargerike blomster, som en slags beskyttende oase mot det yrende livet av Barcelona-tilhengere som daglig, i tusener, valfartet til stadionet fra hele verden.

Her inne gjemte altså den spanske storklubben sine kommende stjerner.

FC Barcelona hadde sagt at det ikke var noen idé at vi skulle komme. Klubben hadde ikke tid til å snakke med oss om driften av akademiet, noe vi syntes var litt merkelig med tanke på at sesongen var slutt. Dessuten hadde vi forsøkt å få svar fra klubben på andre måter allerede. I over en måned hadde klubben latt være å svare på spørsmålene på telefon eller i våre gjentatte e-poster.

Men nå sto vi der. La Masia er Barcelonas fotballakademi, og ble startet allerede i 1979. På de tykke murveggene inne i spisesalen henger innrammede bilder av årskullene, bilder som vitner om hvilken talentfabrikk akademiet har vært for Barcelona, og for det spanske landslaget, for den saks skyld: Da Spania slo Tyskland i finalen i europamesterskapet 2008, var fire av de elleve som startet kampen, fra akademiet: forsvarskjempen Carles Puyol, midtbaneelegantene Andres Iniesta og Xavi Hernandez og Arsenal-stjernen Cesc Fabregas, i tillegg til Liverpool-keeper José "Pepe" Reina, som var reserve i denne kampen. Xavi ble til og med kåret til turneringens beste spiller. Dessuten kom argentineren Lionel Messi til akademiet som 13-åring. Som 21-åring regnes han allerede som verdens kanskje aller beste. Men unge afrikanske gutter? Skulle laget som spiller med Unicef på brystet, hente unge talenter fra Afrika, og dermed bryte de Fifa-paragrafene som nettopp er ment å beskytte barn i en verden der de europeiske klubbene går stadig lenger for å sikre seg suksess, sportslig og

økonomisk. Spillere som ikke er myndige og kommer fra land utenfor EU, skal ikke hentes til Europa. Så enkelt er det. Skulle Unicef-sponsorene Barcelona bryte akkurat den Fifa-regelen som var ment å beskytte barn mot menneskehandel? Var ikke det en litt vel stor sjanse å ta? Etter at vår kamerunske kilde hadde fortalt oss om landsmannen Samuel Eto'o, ba han om forståelse for at han ikke kunne si noe mer. Men han kunne kontakte en annen, som kanskje visste mer. En dag hadde vi så fått et navn: Wilifred Kaptoum. Han var 12 år, fra Kamerun og ønsket av Barcelona, sa e-posten fra en avsender som forlangte ikke å bli navngitt. Det var likevel uklart om han var blitt hentet til klubben.

Da vi hadde ringt Barcelonas pressesjef og fortalt at vi likevel var i byen, hadde han motvillig gått med på å møte oss. Vi kunne ikke få snakke med dem som visste noe om kontraktene klubben hadde med de unge talentene på La Masia. Det lot seg bare ikke gjøre. Men vi kunne få besøke akademiet, mens spillerne var ute av huset for å gå på skole i en annen del av byen. En ansatt i La Masias administrasjon, Ricard Muñoz Alonso, tok imot oss. På kjøkkenet holdt tre kokker på å gjøre i stand til lunsjen klokken to. Innenfor spisesalen lå spillrommet med bordtennisbord, to gammeldagse fotballspill, et biljardbord og utsikt mot hagen. Rommet fikk guttene bare bruke i helgene.

Akademiet har 60 elever fra 11 til 18 år, fortalte Ricard Muñoz Alonso. 48 fotballspillere, 11 basketballspillere og en som spiller rollerhockey, en stor sport i Katalonia. 12 av guttene bodde i det gamle gårdshuset, resten bodde på rom rundt omkring på selve stadionet. Akademiet kan ha elevene fra ett år til sju-åtte år i alt. Det må være et rart liv for en ung gutt, å bo inne på et fotballstadion under oppveksten. Familien kom på besøk én gang i året, og elevene fikk reise hjem til jul og i sommerferien. Alt var betalt av FC Barcelona.

”De er jo veldig unge, de som kommer hit, og de synes ikke det er så lett å reise fra foreldrene sine. Ofte er de veldig triste den første måneden eller så,” fortalte Ricard Muñoz Alonso.

”Men etter en stund blir det bedre.”

En trapp fører opp til andre etasje, der det er to soverom, et klasserom og et datarom. En av dataskjermene har den nylig avgåtte treneren Frank Rijkaard som skrivebordsbilde.

”Her kan guttene sende e-post hjem til venner og familie,” sa Ricard Muñoz Alonso.

Akkurat da kom en liten, svart gutt inn. Han sa ingenting, men satte seg bare stille ned ved en av skjermene. Den lille gutten var virkelig bare et barn. Mannen som fulgte oss rundt, strøk ham vennlig over hodet da han passerte. Gutten snakket verken spansk eller engelsk.

”Hvor gammel er han?”

”Han er 12 år, har nettopp kommet hit, for tre uker siden. Han skal egentlig ikke begynne på akademiet før i august, men før det skal han lære spansk. Så han er her på språkkurs.”

Den lille gutten delte soverom med sju andre. Fire køyesenger inne på et nokså lite rom. En uoppredd seng, det var den lille guttens, fikk vi vite. Turkise vegger. Nattbord i Barcelonas farger. På den lille guttens, ved siden av en halvfull vannflaske og en tube med fuktighetskrem, lå en ordbok: fransk-spansk.

”Han snakker fransk?”

”Ja, han er fra Kamerun.”

”Å? Hva heter han?”

”Kaptoum.”

Så var han altså her, Wilifred Kaptoum, som e-posten hadde fortalt om. Han hadde kommet sammen med to andre, fikk vi vite. De satt inne i klasserommet, med dørene åpne: Franck Bagnack og Jean Marie Dongou, henholdsvis 12 og 13 år. Spesiallæreren slet med å holde på interessen deres. Dongou leste sakte en setning på et slags spansk.

”De er også fra Kamerun?”

”Ja, de kom også for tre uker siden.”

Alle tre hadde allerede spilt landskamper for Kamerun på aldersbestemte lag. Gutten som satt og slet seg gjennom spanskundervisningen, var blitt toppscorer i en turnering landslaget nylig spilte mot de tilsvarende 1996/1997-modellene til europeiske til klubb lag som Real Madrid, AC Milan, Benfica, Valencia og nettopp Barcelona.

”Hva slags kontrakter har Barcelona med disse guttene?”

Ricard Muñoz Alonso smilte vennlig. Det visste han ikke, sa han. Det økonomiske og det sportslige hadde han ikke noe med å gjøre. Han jobbet utelukkende med den pedagogiske siden av akademiet. Utover det visste han ingenting, sa han.

”Men vi har speidere som reiser rundt i hele verden for å finne de største talentene,” fortalte Ricard Muñoz Alonso. ”De beste henter vi hit.”

”Hvor mange fra Kamerun har dere her?”

”Skal vi se ...”

Han talte på fingrene.

”11,” sa han til slutt.

”Hvor gammel er den yngste?”

”Det er Nkam. Han er 11 år.”

Forsvarsspilleren Isaac Stephane Mbonque Nkam; han fylte 11 år i 2008. Vi fant ham på et lagbilde. FC Barcelona tar nemlig offisielle lagbilder av sine barnelag også. Bildene forteller

noe om hvilken verden disse barna trer inn i. De sitter der som voksne. Selv om de ennå ikke er tenåringer, er de plassert foran reklameskilt for sponsorene: Audi, Nike, Coca-Cola, en spansk storbank og ølmerket Estrella. Bak dem står menn i dress, den tekniske staben, trener, assistenttrener, fysioterapeut og helseekspert, for barn som i noen tilfeller ikke ennå har fylt ni år. Kampene deres blir filmet av tv-kameraer og kommentert som vanlige A-lagskamper, blant annet av det spanske nettstedet *Joinfutbol*, som har spesialisert seg på å følge unge, lovende spillere.

11 år gamle Nkam sitter på en rad med andre små gutter på det offisielle lagbildet; det er knapt så hodene deres stikker over reklameskiltet.

Under lagbildene er navnene på guttene listet opp, men ingen steder avsløres nasjonaliteten deres. Raskt kunne man likevel finne et mønster. Det finnes registre for fotballagenter på Internett. Barn er registret der. Blant annet er alle FC Barcelonas talenter lagt inn. De spanske er oppført med nasjonalitet, de ulovlige er det ikke.

Vi studerte lagbildene og sjekket mot registrene. Ytterligere et navn på en ung gutt: Zacharie Lionel Enguené Onana. Han fantes med på et offisielt lagbilde for Barcelonas fremste lag for gutter født 1996, midtbanespiller, 12 år gammel. Ingen nasjonalitet hos Barcelona eller i agentregistret, men han er fra Kamerun, han også.

Så et navn til, under et annet offisielt bilde: Alain Richard Ebwelle, spiss, også han 12 år. Også han fra Kamerun, skulle det vise seg. Og forsvarsspilleren Vivaldi Leonid Bakoyock, 14 år nå. Igjen fra Kamerun.

Hva var dette?

Samuel Eto'o, ja. I Kamerun er han nesten like mektig som landets øverste ledelse. Han er et eksempel på at det går an å lykkes, komme seg ut av fattigdommen og bli stor stjerne i europeisk fotball. I juni 2006 var han på offisielt besøk hos Kameruns statsminister Inoni Ephraim og fortalte at han skulle starte fotballakademier for unge gutter i hjemlandet. Det første ble åpnet dagen etter, i kystbyen Kribi. Det skulle drives av en stiftelse som bar Samuel Eto'o's navn. Barcelona hadde vært i Kamerun allerede året før og snakket om det samme, da klubbpresidenten gjestet sportsministeren i landet. Barcelona ønsket å delfinansiere et gigantisk akademi med plass til rundt tusen fotballtalenter, som en veldedig handling. Men det var også meningen at veldedigheten skulle lønne seg, slik veldedighet ofte skal i sportens verden. De aller største talentene skulle Barcelona selv legge beslag på.

Da Samuel Eto'o lanserte sin stiftelse på en pressekonferanse – Foundation Samuel Eto'o – fortalte han at stiftelsen blant annet skulle finansiere fotballakademier i Kamerun, til applaus fra journalistene. Akademiet i Kribi skulle rekruttere de 300 beste fotballspillerne i landet

mellom 10 og 13 år. De mest lovende guttene skulle bli sendt til Europa for å starte profesjonell karriere, fortalte Samuel Eto'o. Helt ulovlig, riktignok, men likevel.

Snart inngikk Barcelona og Samuel Eto'os stiftelse en samarbeidsavtale, underskrevet på klubbpresidentens kontor av klubbpresidenten og spilleren personlig, fortalte en stolt melding på det spanske lagets egen hjemmeside. FC Barcelona forpliktet seg blant annet til å støtte stiftelsen økonomisk. Motytelsen sto det ingenting om, men den virker helt åpenbar: De beste spillerne – de beste av de beste mellom 10 og 13 år – skal kunne hentes til Barcelonas eget akademi, La Masia.

Ricardo Muñoz Alonso viste oss høflig veien ut.

”Er alle disse guttene fra Kamerun plukket ut fra Samuel Eto'os akademier?” spurte vi.

”Ja,” svarte han.

11 år gamle Isaac Stephane Mbonque Nkam skulle altså være den yngste. Men var han det? Vi fortsatte å lete. Nkam var nok bare den yngste fra Kamerun. Spissen Ibourahima ”Ibo” Balde fra Senegal har bare akkurat fylt ni år og er minst av alle på bildet der han sitter nest lengst ut til venstre. Man finner i det hele tatt en hel mengde altfor unge spillere på Barcelonas aldersbestemte bestelag, fra en rekke land: Josimar Aldair Quintero, en elleveåring fra Ecuador, er en av dem. For Barcelona har ikke bare knyttet til seg akademier i Kamerun. Klubben har tilsvarende ordninger både Egypt og Sør-Afrika, i tillegg til Mexico. Sommeren 2007 startet Barcelona også et akademi i San Justo i Argentina, FC Barcelona Juniors Luján, der 40 unge gutter allerede bor og trener, etter modell av La Masia. Klubben har også planer om å starte et akademi i Brasil. Offisielt heter det at klubben vil hjelpe barn og unge verden over, gi dem skolegang og oppfølging, som en slags veldedighet. Selvfølgelig er dette en del av bildet. Men veldedighet er et litt rart fenomen i internasjonal fotball. Det ender nemlig ofte med at bistanden lønnet seg. Den norske fotballklubben Lyn kalte det for eksempel veldedighet da den tok imot de fire nigerianske ungguttene i 2004. De skulle hjelpe dem ut av nød og fattigdom.

Gjennom lokale akademier og speidere kan FC Barcelona holde en bedre oversikt i de ulike delene av verden. På akademiene rundt om blir de nest beste skilt fra de beste i en slags grovsortering, og de aller, aller beste blir hentet til Barcelona. På den måten får La Masia unge gutter fra hele verden: Brasil, Colombia, Den dominikanske republikk, Ekvatorial-Guinea, Israel, Makedonia, to fra Nigeria, fire fra Senegal og altså 11 fra Kamerun.

Før lunsj måtte vi gå. Vi kunne på ingen måte slippe inn for å se barna, ikke snakke med dem. Verken de aller minste, som fikk serveringen klokken to, eller de større barna, som satte seg til bords en halv time senere. Vakten viftet oss bare bort.

Konfrontert med opplysningene om La Masia har både Fifa og deres europeiske forbund, det mektige Uefa, bekreftet at Barcelonas akademi bryter det grunnleggende regelverket ved å hente barn fra land utenfor EU. Faktum er at de trolig ikke kjenner til hva Barcelona holder på med, i hvert fall svarer høytstående tjenestemenn i begge organisasjonene at de har vanskelig for å tro at det er sant. Barcelona har ikke villet svare på spørsmål om hvorfor de ikke følger reglene. Men vil Fifa straffe klubben som den nettopp beæret med organisasjonens Fair Play-pris for sin støtte til FNs barnefond?

Arsenal kom ikke bedre ut av våre undersøkelser. Vi fant at også Arsenal brøt med intensjonene Fifas regler for overganger av mindreårige. Tipset vi hadde fått var å se nærmere på en nær venn av Arsenal's franske trener, Arsène Wenger, nemlig Jean Marc Guillou. Guillou er på mange måter en persona non grata i Fifa, på grunn av det Fifa mener er hans systematiske utarming av afrikansk fotball. Ved å følge hans spor, gjennom gamle kjente, med hjelp fra blant andre Fifa-toppen Jerome Champagne og nye bekjenskaper i agent - og talentspeidermiljøet, fant vi mye av interesse, blant annet et fotballakademi i Thailand, plassert langt ute på landsbygda, like ved byen Bang Bun. Akademiet ble åpnet i april 2005, samme måned som John Obi Mikel skulle bli myndig og kampen om hans signatur virkelig tilspisset seg. De europeiske bakmennene hadde reist rundt til et dusin thailandske byer og sett 5000 thailandske gutter mellom 11 og 13 år spille fotball. De 60 beste var blitt fraktet til akademiet. Til slutt hadde akademisjefen bestemt hvilke 16 gutter som var gode nok til å få bo på akademiet. I tillegg ble to 11-åringer og to 12-åringer hentet fra Elfenbenskysten til den thailandske landsbygda, noe som var et klart brudd med Fifas regler for beskyttelse av mindreårige. Meningen var at de skulle bo borte fra sine foreldre i sju år, for å klargjøres for spill i Europa. Årskullet som startet i september 2005, fikk navnet Emmanuel Eboue etter den ivorianske Arsenal-spilleren.

I april 2007 ble et nytt kull hentet til akademiet. Denne gangen var andelen som ble hentet helt fra Elfenbenskysten, enda større – og talentene enda yngre. Åtte nye ivorianske barn forlot familien sin og dro hele den lange veien. Edgard Assouno var bare åtte år. Tre av de andre var ni år, resten 11, med unntak for den eldste, som var 14 år. De ble veid og målt ved ankomst, slik alle guttene blir. Åtte år gamle Edgard veide 31 kilo og var 145 centimeter høy, viste akademiets egne arkiver.

Akademiet med de 12 ulovlige ivorianske barna er sponset av storklubben Arsenal. Det går under navnet *Arsenal JMG Football Academy* i Thailand. JMG er initialene til Jean-Marc Guillou, og grunnleggeren av akademiet har i et intervju i en thailandsk avis skrytt av at Arsenal's franske trener hadde vært personlig involvert siden starten. Arsène Wenger er da også avbildet på akademiets hjemmeside på Internett, og der blir treneren personlig presentert som partner i akademiet. I tillegg er et meget synlig Arsenal-emblem plassert over teksten "official partner". I all stillhet har den engelske storklubben dessuten investert 50 millioner baht (nær 9 millioner kroner) i det som blir kalt "Thailands talentpool", med opsjon på å kjøpe akademiets to største talenter.

I arbeidet for å avdekke akademivirkksomheten til Arsenal og Barcelona brukte vi også de mange supporterforumene aktivt, slik vi også gjorde forhold til Lyn, Manchester United og Chelsea. Det står mye fjas på slike sider, men innimellom også en del opplysninger fra meget velinformerte folk. Vi skjønnte ganske snart at en del ble lekket til disse fora før de ble allmenne nyheter. Dette er på mange måter klubbenes menighetsblad, og vi brukte en del tid på å identifisere hvem som visste mye i de ulike menighetene og tok kontakt med noen av dem, blant annet ved å melde oss inn på forumene med egne brukernavn og passord, men aldri uten å oppgi hvem vi faktisk var og hva vi holdt på med.

For oss var det vanskelig å se den store forskjellen mellom hva Chelsea gjorde i Mikel-saken og handlemåten til Barcelona og Arsenal. Klubbene forsvarte seg med at akademiene ikke representerte vanlige overganger, slike som var forbudt i henhold til Fifas regelverk for beskyttelse av mindreårige. Da kom forskningsrapportene til nytte igjen. De slo fast at antallet akademier hadde økt drastisk etter at regelverket for å sikre mindreåriges rettigheter ble innført, og fotballsosiologene mente økningen skyldtes at storklubbene hadde sikret seg smutthull i regelverket fremfor å forsøke å følge det.

Én ting er sosiologer som har drevet feltarbeid, en annen er de som arbeider ute i felten hele tiden. I en forstad nord for Paris møtte vi den tidligere kamerunske landslagsspilleren Jean-Claude Mbvoumin, som nå driver en hjelpeorganisasjon for unge afrikanske gutter som agenter og klubber har dumpet på gaten i franske byer. Hos ham fikk vi bruke hvor lang tid vi ville i arkivene. Arkivet til Culture Foot Solidaire er en helt unik samling dokumenter og vanskelig tilgjengelig informasjon basert på lange intervjuer og oppfølgingssamtaler med guttene. Arkivet var til stor hjelp, uten at vi rakk å gå gjennom alt. Det var altfor mye. Det

samme gjaldt det omfattende arkivet til den tidligere belgiske senatoren, Jean-Marie Dedecker, som vi besøkte på hans kontor i kystbyen Oostende, men svært nyttig var det for oss. Både Mbvoumin og Dedecker hjalp oss med å komme i kontakt med en del av guttene.

Morgan Andersen ble dømt til ett års betinget fengsel, uten å anke. Statsadvokaten vurderte å forfølge Lyn strafferettslig, men henla saken. Atle Brynestad var sommeren 2008 på vei ut av Lyn, uten at domstolene stilte spørsmål ved pengene fra salget av John Obi Mikel. Spilleren selv var i ferd med å etablere seg på førstelaget til Chelsea. Det kunne se ut som om hele Mikel-skandalen var over. Case closed. Happy end. Ingen medier, verken i Norge, Storbritannia eller andre steder var lenger interessert. Det internasjonale fotballforbundet fortalte at de ikke kunne gå videre i Mikel-saken på grunn av et hemmelig forlik mellom partene. Dette forliket hadde ingen i Fifa sett. De nasjonale forbundene i England og Norge hadde heller ikke fått avtalen. Politi og rettsvesen i Norge og Storbritannia hadde heller ikke tilgang til den under etterforskningen, og var forhindret fra å gå til ytterligere tiltak.

Var det mulig å få tak i dette forliket?

Vi hadde begge permisjon fra jobben i Dagens Næringsliv i sommer, mens vi jobbet med å fullføre manuset til ”Den forsvunne diamanten”. En morgen fikk vi en e-post fra en av våre kilder, en vi hadde hatt mye korrespondanse med gjennom flere måneder uten at det egentlig hadde avstedkommet særlig mer enn utveksling av høflighetsfraser mellom oss og en som åpenbart var skeptisk til å uttale seg om Mikel-saken overhodet. I e-posten vedkommende sendte var det plutselig et konkret tips. Helt kort, oversatt til norsk: Sjekk rollen til Premier Leagues øverste leder, Richard Scudamore. Vi slet lenge med å komme videre med tipset, som indikerte eller insinuerte at en av fotballens aller mektigste ledere skulle ha hatt befatning med hemmeligholdet i Mikel-saken. Hvordan var det mulig å sjekke om Richard Scudamore hadde spilt noen rolle i Mikel-saken? Det var da vi kom på et navn, en person som vitnet under rettssaken mot Morgan Andersen uten at det ble lagt særlig merke til, selv om han var en av de mange vi slo av en prat med i pausene på Oslo tinghus. Viggo Aaberg hadde hatt et kort engasjement som salgsdirektør i fotballklubben Lyn, og var med som Morgan Andersens assistent da Lyn forhandlet om å løse Mikel-konflikten i London våren 2006. Han var en av svært få som ikke hadde skrevet under på en taushetserklæring, og etter litt overtalelse og betenkningstid gikk han med på å snakke om saken on record. Han oppga selv som begrunnelse at vi hadde skrevet informerte og ryddige artikler om Mikel-saken tidligere. I tillegg fortalte han at han var klar for å fortelle hvor brutal og kynisk denne bransjen var. Hans erfaringer fra møtene med Chelseas mektige apparat i London var noe han ville dele

med oss. I flere omganger hadde vi lange samtaler med ham, samtidig som vi sjekket opplysningene han ga opp mot annen tilgjengelig informasjon fra kartongen som nå hadde blitt tung og fløt over. Blant annet sporet vi opp reisebyrået som Viggo Aaberg og Morgan Andersen hadde brukt da de reiste til London, ved å spekulere oss fram til at det var det som lå på Ullevål stadion, der også Lyn hadde kontorer. En ansatt i reisebyrået kunne gi oss både reisedatoene og navnet på hotellet de to hadde bodd på. Datoene stemte med datoene, hotellet stemte med hotellet.

Da vi følte vi hadde tilstrekkelig med informasjon om Richard Scudamores uventede rolle i Mikel-saken, tok vi kontakt med hans kontor i London, som ligger i 11 Connaught Place. Premier League er verdens mektigste fotballiga, og Scudamore har i en årrekke vært den enerådende sjefen i organisasjonen. Vi ba om svar på til dels meget detaljerte spørsmål som knyttet Premier League-sjefen til en av fotballhistoriens mest kontroversielle overganger, samt en hemmelig avtale mellom to av verdens mektigste fotballklubber. Spørsmålene var formulert så nøkternt og saklig som mulig, med referanser og begrunnelser som burde være interessant å svare på, eventuelt forsøke å imøtegå. Men vi hørte ingenting. Spørsmålene ble både sendt til Scudamore direkte, og til andre i organisasjonen, så som kommunikasjonsdirektøren. Ingen svar på spørsmålene. Ingen svar om at det ville komme svar senere. Ingen svar overhodet. Helt taust.

Etter mange og lange samtaler med flere av de viktigste aktørene i Mikel-saken, var det vårt klare inntrykk at dette forliket ville forbli hemmelig til evig tid. Forliket skjulte så mange hemmeligheter, og regulerte handlingsrommet til så mange personer så strengt at det aldri kunne avsløres. Det neste avsnittet i rapporten er hentet rett ut fra boken. En stund var det faktisk meningen at det var selve avslutningskapitlet.

”Vi hadde møtt mange av dem. Fortapte unge menn i Paris, Roma, Granada, Dortmund, Oberhausen, Toulouse, London, Leeds, Kiev, Burgas, Sofia, Antwerpen og flere byer i Belgia, engstelige gutter som levde langs toglinjer i grensetraktene mellom Tyskland og Frankrike, i en tom leilighet på Madeira, på et kott over en nedslitt bar, som var kastet ut av hoteller og bodde under broer, bak containere, på jernbaneplasser og rutebilstasjoner. Vi hadde blitt med Mbaye Ba og spilt fotball i parken, som var den eneste gleden han nå hadde av å bo i Europa. Han forandret seg når han fikk på seg fotballsko og begynte å varme opp. Med ett så han større ut. Han var Mbaye Ba på ordentlig.

Vi hadde reist til Spania og sett små gutter bo inne på et stadion, mens andre gutter bodde blant fremmede narkomane og prostituerte, uten papirer, ofte på flukt fra politiet i land hvor

de ikke skjønnte språket. Med tog hadde vi reist rundt for å finne ut hva menneskehandel med afrikanske fotballspillere har ført til. I London hadde vi tråkket opp sporene til de mektige bakmennene i Chelsea, på The Dorchester, Stamford Bridge og i tykke murbygninger som skjulte noen av verdens råeste advokatkontorer. Noen av de slueste agentene i bransjen hadde tatt seg tid til å snakke med oss, aller helst inkognito i en eller annen by langt vekk, og i det ytterst diskre Zürich hadde vi møtt flere av dem som er satt til å bestemme i internasjonal fotball, men likevel foretar seg fint lite. Det hadde egentlig vært triste måneder. Ubehaget ved å oppdage hva stolte fotballklubber har innlatt seg på, hadde nok ført til at vi var noen illusjoner fattigere. Det hadde tatt oss bortimot et halvt år å gjøre ferdig undersøkelsene som førte til denne boken, og det hadde sant å si vært mer enn nok reisevirksomhet.”

Vi vet ikke om det var fordi vi maste eller om det var helt andre grunner til det, men en svært varm formiddag i sommer fikk vi en helt uventet henvendelse. Det var en som hadde bestemt seg. Tiden var inne. Etter så mange år, med så mye turbulens og hemmelighold om hverandre var vedkommende villig til å låse opp safen der forliket lå. En uke etterpå satt vi på nok et tog, et sted i Europa.

Det var ingen stor by vi skulle til, og menneskemengden på toget vitnet om at det nærmet seg en slags ferietid. Etter en stund pep det i telefonen. En tekstmelding. For bedre å skjule identiteten til vår kilde, kan det være greit å oversette tekstmeldingen han sendte, til norsk: ”Står på parkeringen. Grå bil.”

Ante vi en viss nervøsitet hos ham? I så fall var det ikke rart. Det han hadde lagt i en blå mappe, var dokumenter av spesielt konfidensiell karakter. Han foreslo å kjøre et stykke vekk fra stasjonen, til en rolig kafé noen minutter unna. Det var virkelig en fin dag, og mannen som normalt gikk i dress, etter det vi antok, hadde nå kledd seg i shorts og T-skjorte. Været tillot oss å finne et bord i kafeens bakhage, der det var sol og god plass. Kun to venninner med en sovende hund på bakken mellom seg satt der. De visste trolig ikke hvem det småstressede følget på tre menn var, og lot ikke til å registrere det som ble fisket ut av den blå mappen.

Vi hadde fått forliket. ”DEED OF SETTLEMENT”. Det var svaret på hvorfor alt var blitt stille, hvorfor ingen av aktørene var blitt straffet, det topphemmelige dokumentet som viste hvordan en av verdens største klubber betalte en annen av verdens største klubber for at alle spor skulle skyves under teppet. Gjennom å holde kontakten i over et halvt år med alle som

kunne tenkes å ha tilgang til avtalen, vise en konstant interesse og vilje til virkelig å se hva som hadde skjedd, selv om det kunne bety å legge seg ut med enkelte av de mektigste innen internasjonal fotball, hadde vi til slutt lyktes i å få tak i det endelige beviset på hvilken storstilt dekkoperasjon noen av verdens mektigste fotballklubber hadde gjennomført. En operasjon som med alt i alt kostet Chelsea bortimot en kvart milliard kroner. For å ha brutt reglene for menneskehandel innen fotball.

Men kunne vi være sikre på at de dokumentene vi nå hadde fått var ekte? Det første vi gjorde, var å ta kopier av forliket og gjemme dem på hemmelige steder i våre egne leiligheter. Det ligger ikke der nå lenger, men i noen måneder lå en kopi av det konfidensielle forliket mellom Chelsea, Manchester United, Lyn og John Obi Mikel i en skuff, midt inni bunken med barnas skolepapirer fra i fjor. For å undersøke ektheten, sammenlignet vi underskriftene til de som hadde skrevet under med underskriften de hadde på andre papirer vi var i besittelse av. Var det noe vi hadde lært etter mange måneders jobb med fotballens mørke sider, var det at man i denne bransjen ikke takket nei til en god forfalskning. Store klubber var heller ikke nødvendigvis mer pålitelige enn små. Vi sammenlignet og fant ut at det var de samme underskriftene. Vi fikk også overtalt en av våre kilder med tilgang til forliket, en som hele tiden hadde nektet å si noe om det, til å bli med på stikkprøver hist og pist i forliket, som med sine vedlegg var på 34 sider. Vedkommende lot seg ikke intervju på vanlig vis, det var overhodet ikke snakk om at vedkommende skulle være ”kilde”, men kun delta i å verifisere det vi hadde fått. Vi sjekket ordlyd, formuleringer, sidetall, korrigeringer gjort for hånd, antall paragrafer, kontonumre og så videre. De var identiske.

Sommeren 2008, mer enn to år etter at Chelsea, Manchester United, Lyn og John Obi Mikel hadde skrevet under et hemmelig forlik som skulle dekke over alle spor, hadde vi fått tak i det. For oss var dette det endelige gjennombruddet i Mikel-saken. Noe som kronet mer enn et halvt års hardt arbeid. ”The Document”. Riktignok førte det til at vi måtte skrive nye kapitler i boken. Jens satt på en øy med svært tilfeldig og svak mobildekning, men kapitlene ble skrevet og samtalene ble holdt, gjerne hviskende, selv om det verken var øyboere i nærheten av den ene telefonen eller noen som helst mennesker i nærheten av den andre telefonen, på et nattemørkt Gyldendalkontor. Også tidligere hadde det hendt at vi jobbet i mørket på det lille kontoret vi hadde fått låne i fjerde etasje på Gyldendal. Lyset slo seg automatisk av klokken elleve på kvelden, og vi måtte ofte jobbe lenger, og brukte da lyset fra den ene dataskjermen til å lyse opp tastaturet på den andre maskinen.

Med forliket i hånd tok vi på nytt kontakt med Chelsea. På nytt tok vi kontakt med Richard Scudamore. En uke før boken skulle lanseres og den siste dokumentaren skulle trykkes i DN

lørdag⁷, kom det plutselig et svar fra Richard Scudamores kommunikasjonsdirektør, en rutinert spindoktor med erfaring fra britisk politikk. Per e-post meddelte han at Scudamore ikke hadde vært på et slik møte som vi beskrev i vårt spørsmål.

Det første vi følte, var et stikk av panikk. Boken var jo trykket og alt! Men så, når roen hadde innfunnet seg igjen, fikk vi finlest svaret. Det var virkelig et svar en spindoktor verdig. Han benektet egentlig ikke at Scudamore hadde deltatt på et møte i forbindelse Mikel-saken, men nektet bare for å ha deltatt på et møte av en slik karakter som Viggo Aaberg hadde beskrevet. På oppfølgerspørsmålet om Scudamore nektet for å ha deltatt på noe som helst møte i forbindelse med Mikel-saken, fikk vi bare repetert det forrige svaret, nemlig at han ikke hadde vært på noe møte av en slik karakter som Viggo Aaberg hadde beskrevet.

Uansett – hadde ikke Viggo Aaberg vært *on record*, ville vi hatt et stort problem. Nå ringte vi opp Aaberg nok en gang, og han sto ved sin versjon. Det samme gjorde andre kilder vi hadde fra møtet. I vurderingen av kildenes troverdighet var et flere hensyn å ta. Våre kilder i britisk presse og fotball, opparbeidet over flere måneder, beskrev Richard Scudamore som en som notorisk dreide alle opplysninger til fordel for seg selv og sitt. Han hadde utvilsomt mye å tape på å innrømme at han hadde deltatt på noe møte som hadde bidratt til å dekke over Mikel-skandalen. Viggo Aabergs motivasjon for å dreie på virkeligheten, var langt vanskeligere å identifisere. Tvert imot risikerte han en del ved å stå frem mot disse mektige mennene i London. Han hadde ingenting å tjene på dette. Det måtte med i vurderingen. Chelseas svar var – om mulig – enda mer overraskende. Ni måneder tidligere hadde klubben truet oss med søksmål dersom vi skrev noe av det vi insinuerte i våre spørsmål. Det var på et tidspunkt vi visste langt mindre enn det vi gjorde nå. Vi hadde sendt over nye spørsmål der vi fortalte at vi var i besittelse av forliket og dokumentasjon som beskrev opptakten til inngåelsen av det. Klubbens pressesjef svarte at han ville komme med et svar innen avisens deadline, og gjorde samtidig oppmerksom på at storklubben var høyst klar over at vår bok kom til å bli lansert førstkommande mandag. Så hva svarte Chelsea?

En kort beskjed om at klubben gikk til søksmål mot Lyn og Morgan Andersen med krav om 16 millioner pund. Ytterligere kommentarer ville ikke bli gitt, så klubben og viste til denne nye og pågående juridisk prosessen. Dermed oppsto en brå og heseblesende interesse for bokutgivelsen. Etter å ha levert dokumentaren til ombrekking på desken, bar det av sted til intervjuer i både NRK og TV2, i tillegg til VG, Dagbladet og andre aviser. Intervjuene fortsatte gjennom helgen.

⁷ ”Dekkoperasjonen”, Dagens Næringsliv 11. oktober 2008.

Pressekonferansen på mandag varte i nesten tre timer, auditoriet på Gyldendal var nærmest fullt og foran oss på bordet lå en rad med mikrofoner. Litt uvanlig for to stykker som normalt ville sittet på den andre siden. Flere av spørsmålene dreide seg om kapitler i boken som handlet om norske forhold, deriblant Ole Gunnar Solskjærs reglestridige eierinteresser i et fotballagentfirma, selv om bare ett av 50 kapitler i boken handlet om norske forhold. Solskjærs regelbrudd var blant det vi fant ved å kartlegge de store pengestrømmene i engelsk fotball, som har vært så ute av kontroll at spillere som Ole Gunnar Solskjær har kunnet være medeier i et agentfirma som kjøper og selger svært unge spillere. At eierskapet var et regelbrudd, fant vi ut ved å faktisk lese de gjeldene regelverkene, både internasjonalt og nasjonalt. Resten av dagen og kvelden gikk med til å fly mellom ulike radio- og tv-studioer, samt ta telefoner mellom sendingene.

De nærmeste dagene og ukene ble vi intervjuet på språk vi behersker relativt godt, språk vi behersker på turistnivå, språk vi til nød behersker på veiskiltnivå og språk vi ikke begriper noe av. Det var en merkelig følelse å se sine egne sitater dratt ut i det hinsidige i Nordens største avis (Aftonbladet). En av Danmarks viktigste aviser, Politiken, kjørte fire oppslag på innholdet i boken, noe som førte til at alle mulige danske medier plukket den opp, og vi ble æresskjelt på direktesendt fjernsyn av en klubbdirektør vi hadde omtalt i boken. For oss var det langt viktigere at presidenten av Det danske fotballforbundet og lederen av den danske spilleforeningen gikk aktivt ut og støttet innholdet i boken. Den samme støtten har vi fått fra Norges Fotballforbund, samt – litt overraskende for oss – en rekke internasjonale fotballagenter og talentspeidere. Boken har også vært tema i et radioprogram i den tyske statskanalen ARD. Det å bli intervjuet på tysk av en reporter i Berlin var en noe merkelig opplevelse, men samtidig indikerte det at interessen for boken strakte seg langt utenfor Norges grenser. Den britiske storavisen The Times, som har fått tak i en engelsk oversettelse av boken – selv om den ikke er utgitt på engelsk ennå - har i skrivende stund tatt kontakt med forlaget med sikte på å trykke utdrag fra den. I den britiske tv-kanalen ITV jobber de med en større dokumentar om menneskehandel og korrupsjon i internasjonal fotball, og lederen for tv-kanalens dokumentarredaksjon har vært i hyppig kontakt med oss og har bedt om et snarlig møte. Det viktige, tyske fotballmagasinet 11 Freunde har allerede trykket en bokanmeldelse av ”Den forsvunne diamanten”, der anmelderen blant annet henstiller til tysk forlagsbransje om å få oversatt boken til tysk.

Da Uefa-president Michel Platini i høst var på offisielt besøk i Norge, ble han forelagt boken i sitt møte med kulturminister Trond Giske. Den norske kulturministeren har også trukket frem

utgivelsen av ”Den forsvunne diamanten” som et spesielt modig og viktig bidrag til norsk sakprosa. Det gjorde han i det siste nummeret av sakprosatidsskriftet Prosa i 2008. Boken er blitt meget positivt anmeldt i Morgenbladet, Dagbladet, Klassekampen, Ny Tid, TV2, Nettavisen, Vi Menn og Saltenposten. Nåværende landslagstrener Egil Drillo Olsen mente i Klassekampens bokmagasin at det var en bok alle fotballinteresserte måtte lese. Boken har ført til at fotballmyndigheter både i Norge og internasjonalt har begynt arbeidet med å stramme inn regelverket. President Sondre Kåfjord i Norges Fotballforbund uttalte som en kommentar til boken at man måtte gjennomføre regelendringer som bedre sikret at unge gutter ikke blir utnyttet som følge av kynisk handel i internasjonal fotball. Også Uefa-president Michel Platini har lansert forslag om å stramme inn reglene og oppfølgingen av reglene som skal beskytte mindreårige fra å bli utnyttet i internasjonal fotball.

Hvor mye arbeidstid og eventuell fritid er brukt på prosjektet?

Vi begynte på arbeidet den første uken i 2008. Til sammen har vi skrevet fire dokumentarer og en bok på 340 sider. I tillegg kommer en lang rekke avisartikler og intervjuer andre medier har gjort med oss. Arbeidet har vært svært tid- og ressurskrevende. Samtidig har det vært svært inspirerende, fordi vi har følt at temaet vi har nøstet opp i og belyst, er viktig. I perioder har det vært mye både kvelds-, natt- og helgejobbing. En del av arbeidet har vært gjort i tillegg til annet, journalistisk arbeid. Begge har klare monomane trekk, og klarte ikke å legge vekk arbeidet selv i ferien. Med tanke på temaets viktighet, skjebnene vi møtte og et trolig ivoende ønske om å forhindre at de største og mektigste alltid slipper unna, tok vi den økonomiske belastningen det var å be om ulønnet permisjon i en lengre periode for å få resultatet så godt som vi ønsket.

Spesielle erfaringer du vil nevne?

Det har vært vanskelig å skrive en metoderapport som skal være dekkende for det man har bedrevet hele det seneste året. I deler har vi hentet utdrag fra boken fordi den i passasjer forteller mye om metodene våre. Vi er selvfølgelig redde for at rapporten, med tanke på hvor mye den skal beskrive, ikke er tilstrekkelig utdypende. Vi ber derfor at juryens medlemmer tar kontakt med oss hvis det skulle være noe de lurte på.

Hvis vi i ettertid skal trekke frem spesielle erfaringer, må det være møtene med guttene rundt om i Europa. Dette er gutter med store drømmer, en lutfattig bakgrunn og en tilsynelatende håpløs fremtid, der de lever i skjul for politiet og andre som er ute etter dem. Noen av dem har

sett venner dø på havet mellom Afrika og Europa, på vei mot løfter om klubber og prøvespill. Et helt spesielt øyeblikk var å sitte på restaurant i Antwerpen sammen med Mbaye Ba. Han hadde pyntet seg for anledningen, lot som ingenting da han tok opp menyen, slik vi andre gjorde. Det tok en stund før vi oppdaget at han satt og studerte menyen opp ned. Det øyeblikket sa mye om håpløsheten i situasjonen til både Mbaye Ba og mange tusen andre gutter, langt, langt hjemmefra, uten språk, uten venner og familie, og uten å kunne verken lese eller skrive. Håpet vårt med både bokutgivelsen og dokumentarserien har vært å få en diskusjon om de uverdige forholdene som hersker i internasjonal fotball. På vårt lille vis har vi villet bidra til at færre unge gutter blir rammet av menneskehandel i fremtiden. Vi har også gjort det vi har kunnet for å vise at det er tydelige sammenhenger mellom de store, mektige klubbene og de tvilsomme og til tider kriminelle handlingene som utføres i jakten på de største fotballtalentene i Afrika.

Én av de viktige vurderingene vi gjorde tidlig, var å konsentrere oss om Europa. Vi vurderte lenge å reise til Afrika, men valgte det bort til fordel for å bruke tiden til å oppsøke guttene som allerede var i Europa, for å kunne fortelle deres historier. Dette medførte at vi gikk glipp av å se guttene i aksjon mens de fortsatt drømte om en lysende fremtid, men vi ville jo ikke visst hvem av dem som ville bli hentet til Europa. Vi mente også at denne delen av problematikken hadde vært oppe i internasjonale medier, og at disse reportasjene, noen av dem svært gode og rørende, ofte manglet det viktige aspektet som var å vise frem hva som er ansvarlige for miseren. Det ble gjerne rene skjebnehistorier. Vi ville knytte skjebnene til systemet og til pengene og til de som trakk i trådene og tjente på menneskehandelen. Det mente vi var lettere å få til i Europa. Når det er sagt, hadde vi heldigvis svært gode kilder i blant ledere og agenter innen afrikansk fotball, som kunne hjelpe oss. Vi hadde også tett kontakt med europeere som drev akademier i Afrika og agenter/talentspeidere som handlet spillere fra Afrika. I tillegg ble vi kjent med mange av spillerne selv, og deres (lille) sosiale nettverk i Europa.

En stor utfordring underveis har vært språket. Vi hadde dokumenter på spansk, portugisisk, spansk, fransk, bulgarsk, nederlandsk og russisk og mange timer ble tilbrakt sammen med tolker som hjalp oss å oversette disse. Vi hadde også med oss egne tolker da vi intervjuet våre kilder, selv om vi noen gang kunne fått venner av guttene, eventuelt hjelpearbeidere, til å hjelpe til. Årsaken var at vi ønsket profesjonaliteten og uavhengigheten til en tolk.

Å leve under konstant trussel om søksmål fra noen av verdens mektigste fotballklubber, har også vært en spesiell erfaring. Rike klubber med store advokatstaber. I vår jobb i DN har vi vært truet med advokater flere ganger, men det stikker litt ekstra i hodet når du åpner et brev

og oppdager at Roman Abramovitsj vurderer å sette advokatene sine på deg. At en annen engelsk storklubb, Arsenal, også truet med søksmål etter at boken kom ut, tok vi med fatning. Vi leste om det i norske og danske aviser, men hørte selv ingenting fra Arsenal.

Trusler om søksmål har vært en stressfaktor, men tross alt vært et overkommelig hinder.

Rutinemessig har dokumentarene hatt en grundig gjennomgang før de kom i trykken. En del av dette er at vi går gjennom faktagrunnlaget setning for setning sammen med våre redaktører. I tillegg har avisens advokat hatt en juridisk gjennomgang av artiklene. Det samme gjelder for boken, der forlagets advokat gjennomførte en grundig juridisk vurdering før utgivelsen.

Til slutt vil vi nevne at det slett ikke har vært noen udelt glede å ha skrevet dokumentarene og boken om fotballens mørke sider. Vi er begge to svært glade i fotball. En av oss heier til og med på et av lagene som kommer svært uheldig ut i boken. Under jobbingen har vi mistet noen illusjoner. Fotball er virkelig ikke bare ”the beautiful game”.

Liste over vedlegg

1. Forside til DN 9. februar 2008
2. Cover til DN 9. februar 2008
3. ”Mikel-prosessen”, DN 9. februar 2008
4. ”Knallhard kritikk av Lyn”, DN 11. februar 2008
- 5-12. Dekningen av rettssaken mot Morgan Andersen (DN 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21. februar, samt 27. mars)
13. ”De kjørte løpet”, DN 1. mars 2008
14. Forside til DN 3. mai 2008
15. Cover til DN 3. mai 2008
16. ”Slaver av fotballen”, DN 3. mai 2008
17. Cover til DN 11. oktober 2008
18. ”Dekkoperasjonen”, DN 11. oktober 2008
19. ”Den forsvunne diamanten”, Tiden Norsk Forlag 2008
20. Bokcover til ”Den forsvunne Diamanten”

Oslo, 16. januar 2009

Jens M. Johansson

Lars Backe Madsen